

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2015-2016

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΜΑΘΗΜΑ: ΚΠΑ 030 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Υ)

Διδάσκουσα: Κατερίνα Δαλακούρα

Ημέρα - ώρα διδασκαλίας: Δευτέρα, 11.30πμ -2.30 μμ, Αμφ. Α' (διδακτήρια Φιλοσοφικής)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

I. Σκοπός του μαθήματος είναι α) η αδρή παρουσίαση της εξέλιξης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, β) η αναλυτική παρουσίαση πτυχών/χαρακτηριστικών της εκπαιδευτικής μας ιστορίας, όπως και επιμέρους εκπαιδευτικών «επεισοδίων», και γ) η εισαγωγή των συμμετεχόντων/ουσών φοιτητών/τριών στην κατανόηση και κριτική προσέγγιση της πορείας της ελληνικής εκπαίδευσης (19^{ος} και 20ός αιώνας) και η συγκρότηση ιστορικής σκέψης στην προσέγγιση των σύγχρονων ιστορικών φαινομένων. Ο στόχος δηλαδή του μαθήματος δεν είναι μόνον γνωστικός. Δεν αρκεί να γνωρίζουμε τα γεγονότα, τις φάσεις της εκπαιδευτικής μας ιστορίας. Χρειάζεται να τα κατανοήσουμε, να προσπαθήσουμε να τα ερμηνεύσουμε, με βάση τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και ιδεολογικά δεδομένα του ιστορικού χρόνου και χώρου στο πλαίσιο των οποίων συμβαίνουν. Δεν αρκεί, για παράδειγμα, να γνωρίζουμε ποια είναι η πρώτη μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Χρειάζεται να αναρωτηθούμε «γιατί τότε;». Ούτε αρκεί να γνωρίζουμε τι συμπεριελάμβανε αυτή η μεταρρύθμιση, αλλά και γιατί προτάθηκαν οι συγκεκριμένες αλλαγές· ποια σχέση υποδεικνύουν με τη βάση του κοινωνικού εποικοδομήματος, ποια η «υποδοχή» τους από τις διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, και ποια μορφή κοινωνικής εξέλιξης προοικονομούν. Η κατανόηση και ερμηνεία απαιτεί –πέρα από τη γνώση των εκπαιδευτικών ιστορικών γεγονότων, που αποτελεί στοιχείο εκ των ων ουκ άνευ, ένταξη του προς ερμηνεία και κατανόηση αντικειμένου στο ιστορικό του πλαίσιο.

II. Περιεχόμενα: *Εισαγωγικά* θα συζητηθούν θέματα επιστημολογίας της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης (η θεματολογία, οι οπτικές προσέγγισης, τα ερμηνευτικά σχήματα που εμφανίζονται στην ελληνική ιστοριογραφία και προσδιορίζουν την ιστορική γνώση που έχει παραχθεί) και θα διευκρινιστούν οι όροι προσέγγισης του αντικειμένου στο πλαίσιο του μαθήματος. Στη συνέχεια, θα συζητηθεί η συγκρότηση των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης στους νεωτερικούς χρόνους και η σχέση κράτους και εκπαίδευσης, και θα παρουσιαστεί, στο πλαίσιο αυτό η οργάνωση και η εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος στο ελληνικό κράτος (διάρθρωση, εσωτερική δομή, προσανατολισμός, εκπαιδευτική φιλοσοφία), σε συνάρτηση με το πολιτικο-ιδεολογικό και κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο, προκειμένου να διερμηνευτούν οι εκάστοτε εκπαιδευτικές επιλογές, η κοινωνικο-οικονομική τους λειτουργία και το ιδεολογικό τους περιεχόμενο. Η παρουσίαση και ανάλυση *εστιάζει* στα μείζονα σε κάθε επιμέρους περίοδο ζητήματα/προβλήματα της εκπαίδευσης, ενώ έμφαση δίνεται στα ζητήματα που παρουσιάζουν «ανθεκτικότητα» στο χρόνο (εθνικισμός, αντιδράσεις στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, περιθωριακή θέση τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, κλπ.). Τέλος, γίνονται αναφορές στον εκτός συνόρων ελληνισμό και στο εκπαιδευτικό σύστημα που συγκροτείται στο πλαίσιο του, καθώς οι πρακτικές στον εν λόγω χώρο επηρεάζουν ποικιλοτρόπως το ελλαδικό εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ οι εξελίξεις γενικότερα στην ελληνική εκπαίδευση

παρουσιάζονται και αποτιμώνται υπό το πρίσμα των αντίστοιχων τεκταινόμενων στον δυτικό κόσμο.

Θεματικές του μαθήματος

- Η οργάνωση των πρώτων εθνικών συστημάτων στο δυτικό κόσμο
- Η παιδεία, η γλώσσα και το «γένος» στα χρόνια του ελληνικού διαφωτισμού
- Η εκπαιδευτική πολιτική του Καποδίστρια: μια ρεαλιστική εκπαιδευτική πολιτική και η αναστολή της –τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία και η τεχνική εκπαίδευση
- Η πρώτη συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος (1834-1837) και η περίοδος στασιμότητας –το μονοδιάστατο του εκπαιδευτικού συστήματος
- Οι αναζητήσεις για εκπαιδευτική αλλαγή (1874-1910) – ο πόλεμος του 1897, το «εθνικό τραύμα» και οι επιπτώσεις του στην «εθνική εκπαίδευση» -το γυναικείο κίνημα
- Εθνικισμός-Μεγάλη Ιδέα-εθνικοί ανταγωνισμοί στα Βαλκάνια: Οι αγκυλώσεις του ελ. εκπαιδευτικού συστήματος
- Η διελκυστίνδα «μεταρρύθμισης-αντιμεταρρύθμισης» (1913-1933) –το γλωσσικό ζήτημα και οι ιδεολογικές του επιβαρύνσεις – η συγκρότηση του αστικού σχολείου
- Η αριστερή εκπαιδευτική πρόταση: από την εκπαίδευση του βουνού, στην πολυτεχνική εκπαίδευση
- Μεταπολεμική περίοδος: Νέα θεώρηση της εκπαίδευσης- τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση- διεθνείς επιδράσεις-αμερικανικές επιρροές
- Μεταπολίτευση, ευρωπαϊκή ενοποίηση και παγκοσμιοποίηση: η αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος - η αλλαγή της θέσης και του ρόλου του σχολείου –η μη τυπική εκπαίδευση και η αύξουσα σημασία της - από την προαγωγή της οικονομίας στην υπηρεσία της οικονομίας

III. Τρόπος διεξαγωγής: Το μάθημα αρθρώνεται ως μια σειρά εβδομαδιαίων εισηγήσεων/παραδόσεων. Για τους φοιτητέ/τριες του Ηρακλείου θα οριστούν τρεις παραδόσεις (στην περίπτωση που υπάρξει ικανός αριθμός φοιτητών/τριών).

IV. Προτεινόμενα εγχειρίδια

Αλέξης Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης. Το ανακοπτόμενο άλμα: τάσεις και αντιστάσεις στην ελληνική εκπαίδευση 1833-2000*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2013.

Παντελής Κυπριανός, *Συγκριτική ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης*. Αθήνα Βιβλιόραμα, 2004.

Σήφης Μπουζάκης, επιμ. *Πανόραμα Ιστορίας της εκπαίδευσης*, τ. 2. Αθήνα: Gutenberg, 2011.

V. Σημειώσεις, βοηθητικό υλικό θα αναρτάται στην ιστοσελίδα του μαθήματος και στην πλατφόρμα e-learning

VI. Αξιολόγηση- Εξεταστέα ύλη

Η αξιολόγηση των φοιτητών/τριών θα στηριχτεί σε γραπτή εξέταση. Εναλλακτικοί τρόποι εξέτασης ή συμπληρωματικοί (π.χ. «τμηματικές εξετάσεις/πρόοδοι», εργασίες) θα συζητηθούν μετά την ολοκλήρωση των δηλώσεων και ανάλογα με τον αριθμό των φοιτητών/τριών, στην πρώτη συνάντηση.

Η εξεταστέα ύλη θα αναρτηθεί εντός των ημερών.

Βοηθητική βιβλιογραφία (για περαιτέρω μελέτη)

- Αθανασιάδης Χ. *Τα αποσυρθέντα βιβλία: έθνος και σχολική ιστορία (1858-2008)*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2015.
- Βερέμης, Θ., επιμ. *Εθνική ταυτότητα και εθνικισμός στη νεότερη Ελλάδα*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής τραπεζής, 1997.
- Βούρη, Σ. «Σχολικοί μηχανισμοί και εθνικοί ανταγωνισμοί στη Β.Δ. Μακεδονία 1870-1903». Στο: *Η εκπαίδευση στη Μακεδονία κατά την Τουρκοκρατία*, επιμέλεια Ν. Π. Τερζής – Σ. Ζιώγου, 101-125. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1997.
- Dalakoura, I. Aik, "The Nationalistic Dimension in the Upbringing and Education of Young Greek Women in the Territories of the Ottoman Empire during the 19th Century". In *Education in the Balkans: From the Enlightenment to the Founding of the Nation-States*, ed., Nikos P. Terzis, 315-332. Thessaloniki: Balkan Society for Pedagogy and Education, Kyriakidis Brothers, 2000.
- Δαλακούρα, Κ. και Σ. Ζιώγου-Καραστεργίου, *Η εκπαίδευση των γυναικών – Οι γυναίκες στην εκπαίδευση (18^{ος} -20ός αιώνας): Κοινωνικοί, ιδεολογικοί, εκπαιδευτικοί μετασχηματισμοί και η γυναικεία παρέμβαση*. Αθήνα: Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, 2015, κεφ. 2-4 και 6.
- Green, A. *Εκπαίδευση και συγκρότηση του κράτους: Η ανάδυση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Αγγλία, στη Γαλλία και στις ΗΠΑ*. Μετάφραση Π. Κιμουρτζής και Γ. Μανιώτη. Αθήνα: Gutenberg, 2010.
- Η εκπαιδευτική πολιτική στα χρόνια του Ελευθερίου Βενιζέλου*. Πρακτικά συνεδρίου, Αθήνα, 22-24 Ιανουαρίου, 2004. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα και Ενικό Ίδρυμα ερευνών και μελετών «Ελευθέριος Βενιζέλος», 2007.
- Hroch, M. «Από το εθνικό κίνημα στην εθνική ολοκλήρωση». Στο *Εθνικό κίνημα και Βαλκάνια*, μετάφραση Νίκος Ποταμιάνος (κ.ά.), επιμέλεια Α. Λιάκος, 17-54. Αθήνα: Θεμέλιο, 1996.
- Μελαχροινούδης, Μ., «Εκπαιδευτική πολιτική της Αριστεράς στη μεταπολιτευτική Ελλάδα». Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2006.
- Μπαμπούνης Χ., *Η εκπαίδευση κατά την Καποδιστριακή περίοδο: διοικητική οργάνωση και εκπαιδευτική λειτουργία*. Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοση Ωφελίμων Βιβλίων, 1999.
- Πεσμαζόγλου, Στ. *Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα 1948-1985: Το ασύμπτωτο μιας σχέσης*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1987, 240-279, 469-506.
- Χαραλάμους, Δ. (επιμ.), *Μεταπολίτευση και εκπαιδευτική Πολιτική: παρελθόν –παρόν-μέλλον*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2007.
- Προβατά, Α., *Ιδεολογικά ρεύματα, πολιτικά κόμματα και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση (1950-1965): Ο λόγος για την τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευσης και ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg, 2002.
- Τσουκαλάς, Κ., *Εξάρτηση και αναπαραγωγή Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*, Θεμέλιο, Αθήνα 1987, σσ. 31-57, 362-371.
- Φραγκουδάκη, Α., *Η γλώσσα και το έθνος: εκατό χρόνια αγώνες για την αυθεντική γλώσσα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2001.